

**Tiến sĩ Kĩ thuật 55 Khoa Văn, 15 năm Khoa Ngôn ngữ học Chân dung Nhà giáo –
Nhà khoa học** **TH**
Y H O

.....
.....

Lý Toàn Thắng

LỜI DẪN

Trong ngữ nghĩa học và đời sống học, người ta hay phân ra hai loại tri thức: tri thức đời sống/dân dã (everyday/folk) và tri thức khoa học/bách khoa (scientific/encyclopedic).

Hình ảnh bên thân con người tri thức cũng vậy, anh có hai con người: con người đời sống và con người khoa học (mà ta thường thấy ở quan hay học giả).

Tôi rất thích đọc nghe và đọc viết về cái phía đời sống kia – như gì viết về, như người vui là chính, vì cuộc sống và công việc hàng ngày của chúng ta đã quá đầy đủ mà thiếu và không ít sự buồn phiền...

Tôi đã chọn kĩ thuật «đời sống chân dung» để viết về một số vị tiên bối trong ngành học của ta, bắt đầu từ chuyên ngành Thầy Hồ (Cao Xuân Hồ), lí do rất đơn giản: tháng 11 này đã là năm giỗ thầy của ông.

* * *

Tiểu khúc 1 (1965-1968)

Mình vào đời học Trường học Hà Nội năm 1964 như người trẻ khi Khoa Văn sắp tán lên Trường ĐHQG-ĐHKT-BCT Thái năm 1965, thú thực, mình chuyên biệt Cao Xuân Hồ là ông nào. Khi sắp sắp tán, nhiệm vụ thì giao nhận rồi mới người kĩ thuật chuyên, mình mới biệt hóa ra Khoa Văn có thầy Ngọc (Phan Ngọc), thầy Hồ Ngôn ngữ, giới thiệu, như người dính Nhân văn Nhân vật gì đó không đọc được, chỉ làm nhiệm vụ dịch sách nước ngoài sang tiếng Việt...

Đến đầu tiên mình biệt thầy Hồ chuyên như sau. Một hôm hình như là ngày chủ nhật lao động xã hội chủ nghĩa, nhóm lớp mình đi gánh củi gánh gạo gì đó. Mình đi trên đường làng với một

đàn chò trong lớp, bèn nghe thầy tiếng mõy chò xì xòm, đò loò nói theo ngôn ngữ bây giờ thì kia là thầy Hồ đòy thầy hợc trò nờ Thầy bợ quang gánh xuợng giợ bợ đợng nghợ, Thầy ngợợng vớ chợ em ta đợy, hihi. Mình nhìn ra thì thầy mợt ngợợi rõ vớ vẫn nhân đợng phe phợy quợt lợy lợ gợn đợ, vợc ngợợi thanh tú, mợt mũi nhợ nhợng, tóm lợi là rợt đợp trai (khi đợ thầy Hồ mợi 35 tuợi). Mình nhìn Thầy vợy, chợ đợu đợm lợi làm quen, hợi đợ bợn mình nhìn lên các Thầy cao xa vớ i vớ i, mợt đợu hai đợu kính nhi viợn chi, bao giợ hợc môn Thầy nào thì mợi biợt Thầy đợ. Huợng hợ, lợi là thầy Hồ, nguợng nhợ mình còn biợt nờ a là, Nhân vắn Giai phợm eo ôi, sợ lợm.

Lợn thợ hai mình thầy thầy Hồ là mợt đợm liên hoan vắn nghợ Khoa Vắn. Đợm y sắn khợ u đợng sớ sát núi, đợn mợng sông mợ mợ, đợng nghợ tợng i vớ a sinh viên mợy lợp vớ a bà con sợ tợi, chợợng trờn có đợ cợ ca múa nhợ cợ kợch. Nờ a chợ ng bợ ng nghe giợ i thiợ u đợ cợ u ghi ta cợ a thầy Hồ, rợi thầy Thợy đợ lên, ngợi ghợ tợ a ôm đợn trợng nhợ vắn công chính hiợ u, rợt đợu đợng (Thợy vợn đợ ng là nhợ cợ sĩ sáng tác Đợn vắn công Quân khu Bợn), Thầy đợn mợt bợn nhợ cợ đợi nợ dành riợng cho đợn ghi ta. Thợi y bợn mình đợng thích nhợ ng đợn đợp *Oa n ta là mê la*

hay thánh thót

Hoa chợ m pa ợi

, đợng này nhợ cợ a Thầy giai đợu rợt chợm mà lợi cao siợu, mi cợ rô tợm tà tợm tợt, đợn gợy tai trâu, mình ngợ xung quanh chợ thợy ai vớ mợt mợ mợng hay thợ hợn mợt nhợ m đợm chìm trong khợc du đợợng cuợ Thợy. Toàn thợy nói chuyợn riợng. Hợt bài, thầy Hồ đợ xuợng, vợ tay lợt đợ lợt đợt.

Lợn thợ ba, khoợng năm 67, lúc đợ mình hợc năm thợ ba, đợ khợn lợn lên nhiợ u, vợn sợ tán Đợi Tợ. Khợng nhợ anh nào lợp trờn bợo mình thầy Hồ có mợy bợn đợ chợ thiợ u thuyợt hay lợm, Thợng thích đợ cợ thì anh đợ a đợn nhà Thợy cho. Lợn đợ u tiên mình đợợc ngợi gợn, mợt đợi mợt, nói chuyợn vớ i thầy Hồ, trong mợt căn phợng nhợ nhà tranh vách đợt, mà khợng hiợ u tợi sao thợy Thợy lợi sợng có mợt mình. Mình nhợ là thầy Hồ bợ đợng còn mợt bợn đợ ch

Tợi ác và trợng phợt

cợ a Đợxtoievski Thợy có thợ cho mợợn, nhợ ng chợ đợợc 3 ngày thợi và cợm khợng đợợc chuyợn tay cho ai khợc (chợ cợ là Thợy sợ mợt). Tợt nhiợn là mình vắn đợ rợi rít, vui mợng giợ u giợ u đợi mợ đợi mợm ôm mợt tợp bợn thợ o viợt tay dày cợp vợ phợng. Chợ thầy Hồ phợi nói là cợ cợ đợp, hợi nghiợng, đợu tợm tợp, đợu má rợ rợng đợng chợ chợ khợng phợi nhợ chợ mình: viợt chợ « Thợng » thì đợu sợ cợ bợ tợn trờn chợ « g » cợ cuợi, chợ « a » thì bợng lợp kợp y chang nhợ chợ « e », chợng khợc gì bợng mình là kợ viợt ra nó, suợt ngày thợy đợi đợi, chợ i, đợi đợi liên miến bợn năm cái thợi sinh viên sợ tán... Mình đợ cợ trợng đợm, còn nhợ đợ là mợt đợm trợng, ghợ sách ra cợ a sợ, đợ cợ đợn đợ uợng tiợm (thợ đợn đợ cợ chợng cợ a sinh viên thợi đợ, làm bợng lợ mợc, lợ yợng tiợm đợt bợng vào làm bợc, đợn này chợy sáng mà ít tợn đợu). Ngày hợm sau mình giợ vợợm nờ mợ nhà đợ cợ tợp. Đợ cợ mê mợt khợng nghợ, bợ cợ ợn ợ nhà bợp. Nghợ sao mà cái ông Đợt này tài thợ, ông Tônxôi cợng khợng tài bợng, mà thầy Hồ cợng đợi tài nợt, vắn đợ chợ xuyợ đợn thợ là cợng.

Chiợ u đợ mình đợm sách đợn trợ thầy Hồ, Thợy ngợ cợ nhiợn lợm vì mợi có hai ngày. Thợy nhìn mình, hợi mình mợt hai câu, có vợ tình cợm rợ rợt. Nhân đợ mình hợi Thợy có sách đợ chợ vợ

ngôn ngữ hay bài viết nào của Thầy không Thầy cho em mượn với. Thầy báo có vài tài liệu đây, nhưng để Thầy soạn đã, vài hôm nữa quay lại đây.

Mấy hôm sau, mình ghé nhà Thầy, lần này mình ngồi lâu hơn. Mình hỏi Thầy kinh nghiệm mở học ngoi ở ngoi tiếng Nga của Thầy (lúc đó mình đang học tiếng Pháp chính khóa, nhưng mình muốn học thêm tiếng Nga vì mình đã có học ở phổ thông). Mình nhớ nhất là cái đồ chơi quanh giêng ngoi Thầy có ghim lên vách học treo lên ngoi mấy cái phiếu lên ghi những tiếng hay câu khó tiếng Nga. Thầy Hồ o báo phải làm thế này, để thế nhỡ học ra vào lên nó mở tí, mở thu học lòng để học, không thì lên quên ngay. Thế là với nhà mình bắt học học tiếng Pháp, rồi thì học qu, sau này mình còn áp dụng học tiếng Anh nữa rồi tác dụng.

Thầy Hồ o đưa cho mình ba tài liệu trong đó có bản dịch cuốn sách nói tiếng của ông Stephen Ullmann

Những nguyên lý của ngữ nghĩa học

, mở chuyên đề của Thầy về « âm vị học phi tuyến tính » và mở bài về các sao phổ ngữ âm thanh trong tiếng Việt. Mình cảm thấy học thầy mê quá, nhớ cái chế độ thầy giảng các tiếng giảng, nhưng không biết làm thế nào để có riêng mở bản. Nghĩ ra mở tên : tán « ông Hoàng » Lào (lưu học sinh Lào, tên thật là Udom Sitralan, tên Việt là Lê Hoàng) cũng học Ngôn ngữ cùng lớp mình, rồi nó mở tiếng chép mở bản. Hoàng Lào có tính hay là ham hiểu biết thích cái mở, lên là lưu học sinh ngoài nên cũng sẵn giảng bút (hỏi đó mở tháng mình trở thì lên có 16 mở tiếng học học, mà lớp tiếng ăn đã mở 15 mở, cho nên nguyên lý chung là « tăng xin gì mua » (có đưa còn thêm « phát triển cảm nhận » nữa). May là Hoàng Lào vui với nhón lên. Hai tiếng ngoi ở cùng nhau thi đua chép (tất nhiên là bằng giảng bút của Hoàng Lào), mấy buổi mở xong vì ba tài liệu dày mở trăm trang, bản này mình với còn giảng.

Mãi sau khi mình ra trường rồi, thầy Hồ o mở biết chuyện này, có lên Thầy khen mình ngay cả quan Việt Ngôn ngữ học là của Thầy đã chép tay cả cuốn sách dịch của tôi, rồi Thầy còn kể cho mấy với chuyên gia ngôn ngữ Liên Xô quen mình nữa. ỹ là nghe mở ngoi kể lên thì. Lúc đó mình đang trở, lên để học siêu nhân thì thầy Hồ o khen, cả thầy sẵn sàng râm ran suốt mấy ngày...

Lên nói chuyện tiếp chuyện để « âm vị học phi tuyến tính » mà Thầy Hồ o cho mượn, đây là bản thảo số bản cuốn sách sau này Thầy dịch và in ở Pháp. Mình và Hoàng Lào để chép, hai tiếng mê mở, lý thuyết hay quá, mở quá, Thầy Hồ o viết trên cả thuyết với.

Mấy tháng sau, bản mình phải làm khóa luận tốt nghiệp, Hoàng Lào làm với ngoi âm tiếng Lào, còn mình làm với ngoi âm tiếng Tày huyện Tràng Định – Bắc Kạn. Mình và Hoàng Lào không ai báo ai, bên hàng đồ chơi sách của Thầy Hồ o, « tiếng » vào phòng *Cổ sử lý thuyết*. Mình nộp khóa luận cho thầy Thu (Đoàn Thiệu Thu), hí hửng phen này thế nào Thầy cũng phải khen mình học nữa. Ai dè Thầy gọi đến, bắt viết lên, đưa cái khóa luận của Thầy (Đình Lê Thế, mở bản gái Nam Bộ nói tiếng là thông minh học giỏi trong lớp) cũng viết với tiếng Tày, cho mình xem làm mở. Mình tuy mở mở, nhưng tất nhiên là phải nghe lên thầy Thu, với để thầy của sao Thế viết để giảng mà để hiểu với, chế có tí lý thuyết « âm vị học tuyến tính/phi tuyến tính »

gì, mà khóa luận vẫn còn hay như thế này. Thầy là mình theo cách của Thầy sủa lại khóa luận, hôm báo về được khen quá trời...

(
còn tiếp
).

Đang Thu, tháng 9-2011